

Таким образом, преемственность в освоении школьниками нравственных ценностей зависит от:

- постановки целей и задач нравственного воспитания в контексте современной социокультурной ситуации;
- систематизации процесса освоения нравственных ценностей;
- взаимодействия содержания, форм и методов работы на материале белорусского фольклора.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кабуш, В.Т. Гуманистическое воспитание школьников: теория и методика: пособие для педагогов / В.Т.Кабуш; ГУО «Акад. последиплом. образования». – 5-е изд. – Минск: АПО, 2009. – 200 с.
2. Максимова, Е. А. Преемственность воспитания нравственных качеств личности в дошкольном и общеобразовательном учреждениях: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е.А.Максимова. – Барнаул, 2008. – 198 с.
3. Арлова, Г.П. Белорусская народная педагогика. – Мн.: Нар. асвета, 1993. – 120 с.

“ВІЦЕБСКІ ЛЕТАПІС” М. ПАНЦЫРНАГА І С. АВЕРКІ ЯК ПМНІК ГАРАДСКОГА ЛЕТАПІСАНАННЯ XVII–XVIII СТСТ.

В.У. Таранеўскі

Віцебск, ВДУ

Беларуска-літоўскія летапісы сталі вяршыняю ў нашай даўняй гістарычнай прозе. Яны – мост, перакінуты ад старажытнай летапіснай формы апавядання да новых жанраў і відаў пісьменства, і сярод іх найбольшую гістарычна-пазнавальную і літаратурную каштоўнасць маюць мемуары і гарадскія летапісы (хронікі). З апошніх сёння вядомы напісанья на польскай мове “Магілёўская хроніка” Трафіма і Юрыя Трубніцкага, а таксама “Віцебскі летапіс” Міхаіла Панцырнага і Стафана Аверкі [1, 257-280].

“Магілёўская хроніка” пераўзыходзіць “Віцебскі летапіс” і фактураю, і літаратурнасцю, і гістарычнай дакладнасцю. Але тым не менш усё, што існуе, мае права на існаванне, і “Гісторыя горада Віцебска” тут не выключэнне. Запісвацца яна пачала ў сярэдзіне XVIII ст. і была аформлена як летапіс у 1768 годзе. У стварэнні летапісу прынялі ўдзел не двое, як гэта пазначана ў тытуле, а чацвёра віцебскіх гараджан: Міхал Панцырны, Ян Чарноўскі, Гаўрыла і Стафан Аверкі. Найбольш, безумоўна, зрабіў Міхал Панцырны. Ён заклаў аснову летапісу і давёў яго запісы да 1709 года. А “збудаваў” летапіс Стафан Аверка. Ён аб’яднаў у адно цэлае і кніжку М.Панцырнага, і кароткія запісы свайго бацькі Гаўрылы Аверкі (1704 – 1757), і запісы Яна Чарноўскага (1601 – 1733). Акрамя таго, ён дапісаў і заканчэнне летапісу і ўключыў у яго падзеі, якія выпісаў з “розных прачытаных кніжак”, найперш з польскіх хронік Мацея Мехавіты (1457 – 1523), Марціна Кромера (каля 1512 – 1589), Марціна Бельскага (каля 1495 – 1575), Яна Длугаша (1415 – 1480) і іншых. Уся гэтая праца, як сведчыць сам Стафан Аверка, была закончана ім у 1768 годзе, і толькі пасля яе летапіс набыў той выгляд і тую форму, якія мы маем цяпер.

Калі ацэньваць “Віцебскі летапіс” наогул ці параўноўваць яго з “Магілёўскай хронікай”, дык ён сапраўды ў многім кампліцэўны, па форме нястройны і нават у нечым нелагічны. Няма ў ім разгорнутых сюжэтных апавяданняў, матэрыял яго

сухі, неапрацаваны і нелітаратурны. Але ў ім ёсць тое, чаго не мае ні “Магілёўская хроніка”, ні іншыя пісьмовыя крыніцы XVII – XVIII ст.ст. Несумненна каштоўнымі ў летапісе з’яўляюцца арыгінальныя звесткі з гісторыі Беларусі і Віцебска і асабліва сведчанні пра мілітарныя і палітычныя падзеі канца XVII – пач. XVIII ст.ст. Для прыкладу: паведамленні пра казакаў Шухалея і Дубіну, пра бітвы віцяблян з маскоўцамі ў Кашэвічах і Глаздовічах; пра сквапнага каралеўскага камісара Рыбінскага і ліхога капітана Салаўёва (у тэксце *Салаваў*. – В.Т.), які ў 1708 годзе выпаліў Віцебск, як крыху раней Магілёў, Быхаў, Дуброўна, Оршу.

А ўвогуле фактура “Віцебскага летапісу”, які займае ўсяго тры дзесяткі друкаваных старонак, не бедная. Знаходзім мы ў ім паведамленні самыя разнастайныя: і пра каметы, і пра пажары, і пра Хрыстафора Калумба, і пра частыя паморкі, якія лютавалі ў Віцебску і ваколіцах. Аднак гістарычную каштоўнасць летапісу змяншаюць недакладнасці. Так, напрыклад, гаворыцца пра заснаванне Віцебска кіеўскай княгіняй Вольгай у 974 годзе. Але, як вядома, Вольга памерла ў 969 годзе, і таму заснавальніцай горада яна быць не магла. Некаторыя вучоныя бачаць тут памылку перапісчыка, які памяняў лічбы 7 і 4, лічаць, што гару на Дзвіне Вольга “ўпадабала” ў 947 годзе.

Памылкова таксама пададзены ў летапісе звесткі пра жаніцьбу князя Альгерда, дата спальвання мітрапаліта Герасіма (1415 замест 1435), год бітвы казакаў са шведамі пад Галоўчынам, якая адбылася не ў 1701 г., а ў 1708-м, і іншае. Пра гэта ў свой час пісаў М.М.Улашчык, ён жа і выдаў “Віцебскі летапіс” у 32-м томе “Полного собрания русских летописей” (М., 1975).

ЛІТАРАТУРА

1. Беларускія летапісы і хронікі: Пер. са старажытнарускай, старабеларус. і польск. / Уклад. У.Арлова; прадм. В. Чамярыцкага. – Мн.: “Беларускі кнігазбор”, 1997. – 432 с.

ПОЛЕ ЗАПАХА В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Д.С. Фалькович

Витебск, ВГУ

В современном английском языке передача концепта «запах» осуществляется единицами разной частеречной принадлежности. При этом имена существительные *smell, odour, scent, aroma, fragrance, perfume, stench, stink, reek* являются ядром изучаемого номинативного поля (категории). Базисным для изучаемой категории является уровень, включающий две единицы – ключевое слово ядра категории «запах» *smell* и ближайшую к нему единицу – субстантив *odour*. Оба данные субстантива могут использоваться для обозначения нейтральных, приятных или неприятных запахов. Все остальные члены категории находятся на субординантном уровне по отношению к этим единицам.

Изучаемая категория, выражающая концепт «запах», по существу, включает в себя две противостоящие друг другу в смысловом отношении синонимические группы. Первая из них состоит из единиц, обозначающих приятные запахи, вторая – запахи неприятные, что структурирует анализируемую категорию как двухфоксную, то есть членимую на две подкатегории.